

Kaznena odgovornost za učestvovanje u tuči u Bosni i Hercegovini

**Prof. dr
Dragan
Jovašević**

Pravni fakultet u Nišu

**Prof. dr
Ljubinko
Mitrović**

*Panevropski univerzitet
"APEIRON" Banja Luka,
Fakultet pravnih nauka*

Apstrakt: Sva krivična zakonodavstva, od najstarijih vremena do današnjih dana u strukturi krivičnih djela na prvom mjestu štite život i tjelesni integritet. To je i razumljivo jer bez ljudi nema ni društva, pa je osnovni preduslov opstanka i razvoja društva obezbjeđenje adekvatne zaštite njegovih članova. Zaštita života i tijela je zagantovana, naravno, i nizom međunarodnih pravnih akata, univerzalnog i regionalnog karaktera. Život i tijelo se štite ne samo od povreda, već i od ugrožavanja svih vrsta, dakle stvaranja opasnosti da dođe do povreda ili narušavanja života ili tjelesnog (fizičkog) integriteta.

U strukturi ovih krivičnih djela, po svom značaju, prirodi, karakteristikama i svojstvima njihovih učinilaca posebno se izdvajaju krivična djela ugrožavanja života i tijela, a među njima krivično djelo učestvovanja u tuči. Tuča je fizički obračun dva ili više lica, povezana je sa nizom drugih krivičnih djela, ali i sa prekršajima protiv javnog reda i mira. Upravo o pojmu, elementima i karakteristikama ovog krivičnog djela i načinu njegovog razgraničenja od sličnih kažnjivih delikata govori ovaj rad.

Ključne riječi: zakon, krivično djelo, život, tjelesni integritet, tuča, više lica.

UVODNA RAZMATRANJA

Krivična djela protiv života i tijela predstavljaju stara, arhaična krivična djela prisutna od najstarijih vremena u pisanoj pravnoj istoriji¹. Ona su i danas propisana uglavnom na prvom mjestu u gotovo svim savremenim krivičnim zakonima². To je i razumljivo, jer se radi o krivičnim djelima kojima se povređuje ili ugrožava fizička konstitucija čovjeka, dakle njegov život, njegovo fizičko ili duševno zdravlje, pa je društvo naročito zainteresovano za očuvanje ovih ličnih, ali naravno i društvenih vrijednosti³. Stoga su i u novom krivičnom pravu Bosne i Hercegovine iz 2003. godine, u posebnom dijelu, u glavi šesnaest Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (KZ F BiH), glavi šesnaest Krivičnog zakona Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (KZ BD BiH) i glavi šesnaest Krivičnog zakona Republike Srpske (KZ RS) sistematizovana upravo krivična djela protiv života i tijela. Time su život i tijelo određeni kao najznačajnije ljudske, ali i društvene vrijednosti⁴.

Iz naziva ove grupe krivičnih djela proizilazi da je objekt zaštite kod ovih krivičnih djela zapravo dvojak skup vrijednosti. To su život (ili pravo na život) i tjelesni integritet (fizička konstitucija čovjeka ili pravo na nepovredivost fizičkog integriteta)⁵. Jedno od najznačajnijih prirodnih, fundamentalnih, opštecivilizacijskih, univerzalnih ljudskih prava predstavlja svakako pravo na život⁶, odnosno pravo na nepovredivost fizičkog integriteta čovjeka⁷. Ova su prava osnov i uslov postojanja svih drugih ljudskih prava i sloboda i spadaju u najznačajnija ne samo lična, već i opštedruštvena dobra i vrijednosti⁸. Pravo na obezbjeđenje nepovredivog tjelesnog integriteta je zajedno sa pravom na život garantovano nizom međunarodnih pravnih akata⁹: članom 6. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima sa fakultativnim protokolom, odnosno članom

2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda sa protokolima broj 4, 6, 7, 11, 12 i 13.

- 1 M. Ristić, Krivična dela protiv života i tela, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd, broj 4/1975. godine, str. 655-668.
- 2 J. Buturović, Karakteristike krivičnih dela protiv života i tela u krivičnim zakonima republika i pokrajina, *Pravni život*, Beograd, broj 8-9/1979. godine, str. 1-22.
- 3 B. Kraus, Krivična djela protiv života i tijela, *Priručnik*, Zagreb, broj 4/1958. godine, str. 322-336.
- 4 Z. Stojanović, Prirodno pravo na život i krivično pravo, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd, broj 1/1998. godine, str. 3-15.
- 5 M. Sverdović, Novosti kod kaznenih djela protiv života i tijela, *Zbornik radova, Konačan prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona*, Zagreb, 2003. godine, str. 59-71.
- 6 Z. Stojanović, Pravo na život kao prirodno pravo čoveka, *Pravni život*, Beograd, broj 9/1997. godine, str. 3-12.
- 7 Č. Ignjatović, Krivična dela protiv života i tela u nacrtu Krivičnog zakona Republike Srbije, *Zbornik radova, Nacrt novog Krivičnog zakona Republike Srbije*, Kopaonik, 1994. godine, str. 15-20.
- 8 Z. Stojanović, Jugoslovensko krivično zakonodavstvo u funkciji zaštite ljudskih prava, *Zbornik radova, Jugoslovensko krivično zakonodavstvo i slobode i prava čovjeka i građanina*, Beograd, 2001. godine, str. 9-19.
- 9 B. Janković, Međunarodna građanska i politička prava čovjeka, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, Sarajevo, 1960. godine, str. 145-170.

Inače, život čovjeka je od najstarijih vremena bio objekt krivičnogpravnog zaštite, ali ta zaštita, u doba feudalizma ili pak robovlasničkog društvenog uređenja, nije bila potpuna niti je bila jednaka za sve članove društva¹⁰. Krivična djela povrede ili ugrožavanja života¹¹ u pravnoj teoriji se nazivaju klasičnim, prirodnim (pravim, opštim ili atavističkim) krivičnim djelima¹² za razliku od društvenih (evolutivnih, zakonskih ili političkih) krivičnih djela koja se po načinu kažnjavanja i svojim karakteristikama razlikuju između pojedinih država i pojedinih historijskih perioda¹³.

OPŠTE KARAKTERISTIKE KRIVIČNOPRAVNE ZAŠTITE ŽIVOTA I TIJELA

Krivična djela koja su upravljena na povredu ili ugrožavanje života i tjelesnog integriteta drugih lica imaju niz zajedničkih karakteristika koje se sastoje u sljedećem:

Tako se kao objekt zaštite kod krivičnih djela protiv života i tijela javlja samo čovjek¹⁴ kao živo ljudsko biće, tj. njegov život, njegova fizička i psihička¹⁵ konstitucija i njegovo zdravlje¹⁶. Zaštita života počinje od momenta rađanja čovjeka i traje do momenta nastupanja njegove smrti. O tome kada je čovjek rođen, odnosno od kada počinje zaštita njegovog života, u pravnoj teoriji se razlikuju tri shvatanja¹⁷. Prema prvom shvatanju, krivičnogpravna zaštita života započinje sa započinjanjem procesa rađanja djeteta, što znači procesom njegovog odvajanja od tijela majke. Po drugom shvatanju, autonomni život djeteta počinje s djelimičnim ili potpunim izlaskom djeteta iz tijela majke, dok po trećem shvatanju samostalan život djeteta počinje s prestankom placentarnog i početkom plućnog disanja¹⁸.

Zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini prihvata prvo shvatanje, te se tako čovjek kao živo biće uzima od vremena kada je njegov život autonoman, autoregulativan i autoreproduktivan¹⁹. No, od ovog pravila postoji jedan izuzetak, prema kome krivičnogpravna zaštita života počinje i prije rođenja čovjeka. To je slučaj kod

10 V. Petrić, Krivična dela protiv života i tela u sudskoj praksi Srbije za vreme kneza Miloša, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, broj 1/1959. godine, str. 76-81.

11 D. Jovašević, Krivični zakonik Republike Srbije sa uvodnim komentarom, Beograd, 2007. godine, str. 40-41.

12 Š. Vuković, Krvni delikti u Srbiji, Beograd-Zaječar, 1984. godine, str. 17-23.

13 B. Kraus, Krivična djela protiv života i tijela, Priručnik, Zagreb, broj 5/1958. godine, str. 443-452.

14 B. Jojić, Da li je u jugoslovenskom pravnom sistemu pravo na nepovredivost ličnosti i života osnovno lično pravo čovjeka, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, Sarajevo, 1974. godine, str. 147-159.

15 S. Nikšić, Povreda prava na duševni integritet, Zagreb, 2006. godine, str. 205-236.

16 M. Đorđević, Život kao objekt krivičnogpravnog zaštite, Pravni život, Beograd, broj 9/1995. godine, str. 43-55.

17 B. Pavišić, V. Grozdanić, P. Veić, Komentar Kaznenog zakona, Zagreb, 2007. godine, str. 302-303.

18 M. Ristić, Krivična dela protiv života i tela, Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, broj 4/1975. godine, str. 655-664.

19 Ž. Horvatić, Z. Šeparović i sur.: Kazneno pravo, posebni dio, Zagreb, 1999. godine, str. 30.

ubistva (uništenja) ploda čovjeka u tijelu majke prije nego što je započeo proces porođaja – kod krivičnog djela nedozvoljenog prekida trudnoće, gdje se pored ploda štiti i tjelesni integritet, zdravlje, odnosno život bremenite žene²⁰.

U pogledu momenta nastupanja smrti, odnosno momenta do kada traje krivično-pravna zaštita života, takođe se u pravnoj teoriji razlikuju tri shvatanja²¹. Pre- ma prvom shvatanju, smrt nastupa sa prestankom disanja, odnosno s prestankom rada srca i pluća. To je prividna ili klinička smrt. Prema drugom shvatanju, život čo- vjeka traje sve do nastupanja biološke smrti – a to je trenutak kada nijedan organ ne pokazuje znake života i ne odvija se nijedna životna funkcija. Prema trećem shva- tanju, smrt čovjeka nastupa s nastankom cerebralne ili moždane smrti (prestanak rada mozga), koja se sastoji u gašenju svih moždanih funkcija. Ovo treće shvatanje je prihvaćeno u savremenom krivičnom pravu, odnosno domaćem pravu. Momentom nastupanja smrti ne prestaje samo krivičnopravna zaštita života, već je taj mome- nat od značaja i za presađivanje organa i dijelova tijela.

Život i tjelesni integritet su objekt zaštite ne samo kod ovih krivičnih dje- la. Naime, krivično zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini predviđa niz krivičnih djela koja su uperena protiv života i tijela, uz istovremeni napad i na druga zaš- tićena dobra ili vrijednosti. Ovo su “druga” ili “srodna” krivična djela protiv života i tijela. U ovu grupu spadaju krivična djela protiv: zdravlja ljudi; životne sredine, odnosno okoline, poljoprivrede i prirodnih dobara; opšte sigurnosti ljudi i imovine; bezbjednosti javnog saobraćaja, čovječnosti i vrijednosti zaš- tićenih međunarodnim pravom²² itd. Za razliku od krivičnih djela protiv života i tijela, ova druga krivična djela nisu jedino, odnosno isključivo ili prvenstve- no uperena protiv života i tijela, već naprotiv, ona su primarno uperena protiv drugih društvenih vrijednosti (koje i predstavljaju grupni objekt njihove zaštite) čija zaštita ima pretežni, dominantan ili prevalentan značaj²³.

Zaštita života čovjeka predstavlja društvenu funkciju, pa stoga ona ne za- visi od volje pojedinca. Otuda je bez značaja na postojanje ovih krivičnih djela pristanak povređenog²⁴. Istina, s razvojem medicine, posebno hirurgije, na polju presađivanja (transplantacije) organa ili dijelova tijela, pristanak na davanje pojedinih organa ili dijelova tijela je sve prisutniji u praksi²⁵.

20 T. Cucurović, Krivična dela protiv života i tela, Jugoslovenska revija za kriminologiju i kri- vično pravo, Beograd, broj 4/1975. godine, str. 739-751.

21 R. Đorđević, Određivanje vremena smrti, Narodna milicija, Beograd, broj 11/1958. godine, str. 14-23.

22 D. Jovašević, Krivično delo ubistva u međunarodnom pravu, Pravni život, Beograd, broj 9/2004. godine, str. 3-25.

23 A. Carić, Jugoslovensko krivično pravo i prava čovjeka, Pravna misao, Sarajevo, broj 3-4/1990. godine, str. 48-59.

24 Z. Petrović, Telesne povrede i pristanak povređenog, Pravni život, Beograd, broj 9/1996. godine, str. 121-133.

25 B. Čejović, Transplantacija delova ljudskog tela i pravo na život – krivičnopravni aspekt, Prav- ni život, Beograd, broj 9/1995. godine, str. 85-91.

Radnja izvršenja ovih krivičnih djela može biti preduzeta samo prema drugom licu, ali ne i prema samom sebi. Samoubistvo i samopovređivanje nisu inkriminirani kao krivična djela. Naime, samopovreda može biti pravno relevantna samo u slučaju izbjegavanja vojne obaveze ili zloupotrebe prava iz socijalnog osiguranja.

Radnja izvršenja ovih krivičnih djela²⁶ se zapravo sastoji u svakoj djelatnosti činjenja ili nečinjenja (dakle propuštanja) koja je podobna, odnosno dovoljna da prouzrokuje posljedicu povrede ili narušavanja, odnosno ugrožavanja života drugog lica²⁷. Ovdje se, dakle, radi o djelima koja su određena tzv. posljedičnom dispozicijom. To znači da se ova krivična djela mogu izvršiti različitim djelatnostima, načinima i sredstvima koje obuhvata svako djelovanje na tijelo čovjeka koje je podobno da dovede do posljedice koja se sastoji u povredi ili ugrožavanju njegovog života. To mogu biti fizičke i psihološke djelatnosti, neposredno ili posredno preduzete, a mogu se javiti i kao činjenje, odnosno kao nečinjenje²⁸.

Posljedica krivičnih djela ove vrste se javlja kao povreda (narušavanje, oštećenje) ili kao ugrožavanje života ili tjelesnog integriteta drugog lica. Ona se prvo javlja kao posljedica povrede - u vidu uništenja ili oštećenja života ili tjelesnog integriteta (prouzrokovanjem posjekotina, preloma, opekotina, ubodina, krvnih podliva) ili u vidu narušavanja zdravlja koje se sastoji u izazivanju novog ili pogoršavanju postojećeg oboljenja organskog ili duševnog karaktera. Takođe se kao posljedica ovih krivičnih djela može javiti i ugrožavanje tjelesnog integriteta. To je stvaranje opasnosti da dođe do povrede života ili tjelesnog integriteta drugog lica usljed preduzete radnje izvršenja.

Ovako preduzetom radnjom, neposredno ili posredno, može biti prouzrokovana dvojaka vrsta posljedice opasnosti (ugrožavanja zaštićenog dobra). To su: 1) konkretna i 2) apstraktna opasnost.

Konkretna opasnost znači da je preduzetom radnjom izvršenja nastupila neposredna, bliska, stvarna opasnost da dođe do povrede života ili tjelesnog integriteta drugog lica²⁹. Ta opasnost je elemenat bića krivičnog djela i ona u svakom konkretnom slučaju mora biti dokazana. Drugi vid opasnosti po zaštićeno dobro predstavlja apstraktna opasnost. To je opšta opasnost za koju se smatra da je preduzetom radnjom izvršenja nastupila. Ona nije elemenat bića krivičnog djela, pa se njeno prisustvo ne mora dokazivati u konkretnom slučaju. Smatra se da je ova vrsta opasnosti kao posljedice nastupila momentom preduzimanja radnje izvršenja ovakvog krivičnog djela³⁰.

26 Ž. Horvatić, Krivična djela protiv života i tijela u novom jugoslovenskom krivičnom zakonodavstvu, Naša zakonitost, Zagreb, broj 10/1977. godine, str. 30-42.

27 G. Mršić, Kaznena djela protiv života i tijela, Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 2/2004. godine, str. 70-79.

28 Đ. Lopičić, Krivična djela protiv života i tela, Pravni život, Beograd, broj 4/1976. godine, str. 31-46.

29 A. Munda, Sistematika kaznivih dejanja zoper življenja in tijelo, Ljubljana, 1951. godine, str. 34-41.

30 V. Đurđić, D. Jovašević, Krivično pravo, Posebni deo, Beograd, 2006. godine, str. 23-24.

Učinilac ovih krivičnih djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice ova se djela mogu izvršiti i sa umišljajem i sa nehatom³¹.

KRIVIČNA DJELA UGROŽAVANJA ŽIVOTA I TIJELA

U krivičnom pravu Bosne i Hercegovine predviđeno je više krivičnih djela povrede i ugrožavanja života i tijela. Naravno, prednje znači da se posljedica ovih djela može javiti u dva oblika, i to su: a) posljedica povrede i b) posljedica ugrožavanja - (a) u vidu neposredne, bliske ili konkretne opasnosti i b) u vidu opšte ili apstraktne opasnosti po život i tijelo³².

Upravo zavisno od vrste, prirode, težine i karaktera prouzrokovane posljedice na napadnutom dobru ili vrijednosti, ova se krivična djela mogu podijeliti u dvije grupe. To su: 1) krivična djela protiv života i 2) krivična djela protiv tjelesnog integriteta. Prema vrsti, obimu i intenzitetu posljedice, ova se krivična djela razlikuju kao: 1) krivična djela povrede i 2) krivična djela ugrožavanja³³.

U krivična djela ugrožavanja života³⁴, odnosno tjelesnog integriteta spadaju krivična djela³⁵: 1) učestvovanje (sudjelovanje) u tuči – koje je predviđeno u članu 174. KZ F BiH, članu 171. KZ BD BiH i članu 157. KZ RS i 2) ugrožavanje opasnim oruđem pri tuči i svađi – koje je predviđeno u članu 158. KZ RS.

UČESTVOVANJE U TUČI

Pojam djela

Učestvovanje u tuči jeste krivično djelo ugrožavanja³⁶ života i tijela drugog lica koje je predviđeno u odredbi člana 174. KZ F BiH, člana 171. KZ BD BiH i člana 157. KZ RS. Radi se, naime, o djelu koje sadrži i opasnost da neko od učesnika u tuči ili drugo lice bude tjelesno povrijeđeno ili pak lišeno života. Ovo se djelo sastoji u učestvovanju u tuči³⁷ u kojoj je neko lice lišeno života ili je drugom nanijeta teška tjelesna povreda³⁸. Ovdje se, zapravo, radi o djelu nužnog saizvršilaštva³⁹, i to u obliku divergentnog krivičnog djela (jer ovog krivičnog

31 N. Mrvić, Petrović, Krivično pravo, Beograd, 2005. godine, str. 240.

32 Ž. Horvatić, Krivična djela protiv života i tijela u novom jugoslovenskom krivičnom zakonodavstvu, Naša zakonitost, Zagreb, broj 10/1977. godine, str. 30-42.

33 B. Čejović, V. Miladinović, Krivično pravo, Posebni deo, Niš, 1995. godine, str. 174.

34 Lj. Lazarević, B. Vučković, V. Vučković, Komentar Krivičnog zakonika, Cetinje, 2004. godine, str. 388-389; D. Jovašević, Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije sa sudskom praksom, Beograd, 2003. godine, str. 156-163.

35 Đ. Đorđević, Ugrožavanje života i telesnog integriteta učestvovanjem u tuči, Pravni život, Beograd, broj 9/2001. godine, str. 73-79.

36 Z. Šeparović, Krivična djela ugrožavanja, Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, broj 4/1975. godine, str. 685-698.

37 B. Mikuličić, Učestvovanje u tučnjavi, Priručnik, Zagreb, broj 3/1957. godine, str. 231-242.

38 Đ. Đorđević, Ugrožavanje života i telesnog integriteta, Pravni život, Beograd, broj 9/2001. godine, str. 73-85.

39 Lj. Selinšek, Kazensko pravo, Ljubljana, 2007. godine, str. 374.

djela nema bez istovremenog učešća dva ili više lica u preduzimanju djelatnosti međusobnog fizičkog obračunavanja, pri čemu su interesi ili ciljevi učesnika u tuči, različiti, odnosno suprotstavljeni⁴⁰.

Osnova ove inkriminacije⁴¹ nalazi se u kriminalno-političkom opravdanju prema kojem svaka tuča kao fizički obračun u kome učestvuje više lica znači isto- vremeno i ugrožavanje života i tijela, a tim više kada u takvoj tuči neko lice bude lišeno života, ili pak drugome bude nanijeta teška tjelesna povreda, pri čemu se često i ne zna ko je neposredni izvršilac, dakle, prouzrokovatelj ovih teških posljedica. To znači da je ovo djelo vezano za postojanje opasne tuče⁴². Radi se, na- ime, o tuči u kojoj prijeti neposredno napad na život i tjelesni integritet drugog (ili drugih) lica.

Za ovo je krivično djelo propisana kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Radnja i posljedica djela

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela se sastoji u samom učestvovanju u tuči⁴³. Tuča je fizički obračun između dva ili više lica koji se sastoji u međusobnom udaranju rukama, nogama ili drugim dijelovima tijela (ramenima, koljenima, lak- tovima), kao i u upotrebi raznih predmeta, oružja i oruđa. Učesnici u tuči se među- sobno napadaju ili jedni napadaju druge, a ovi drugi se brane i uzvraćaju. Po inten- zitetu, upotrijebljenim sredstvima i posljedicama koje mogu da nastanu, u praksi su mogući različiti modaliteti tuče.

U svakom slučaju tuča postoji kada je došlo do ugrožavanja (stvaranja, odnosno doprinošenja stvaranju konkretne, neposredne, bliske i stvarne opasnosti po ži- vot i tijelo) života i tjelesnog integriteta drugog lica, jer sadrži opasnost da neko od učesnika u tuči ili drugo lice bude tjelesno povrijeđeno ili pak lišeno života⁴⁴. Dakle, kao radnja izvršenja ovog krivičnog djela se, zapravo, javlja uzi- manje fizičkog učešća u tuči, odnosno preduzimanje fizičkih aktivnosti na licu mjesta. Pri tome je bez značaja za postojanje samoga djela da li je učesnik u tuči za- ista neposredno i preduzeo neku radnju upravljenu protiv života ili tijela drugog lica⁴⁵.

Samo krivično djelo se vrši činjenjem, dakle, aktivnom radnjom (preduzi- manjem tjelesnih pokreta udovima ili drugim dijelovima tijela: koljenom, rame- nom, glavom i sl.). Učestvovanje u tuči se može odnositi na sve vrijeme trajanja

40 B. Pavišić, V. Grozdanić, P. Veić, Komentar Kaznenog zakona, Zagreb, 2007. godine, str. 334.

41 Z. Stojanović, O. Perić, Krivično pravo, Posebni deo, Beograd, 2000. godine, str. 115-116.

42 M. Radovanović, M. Đorđević, Krivično pravo, Posebni deo, 1975. godine, str. 93.

43 Činjenica da prvostepeni sud nije utvrdio individualnog izvršioca ubistva ne bi mogla da oslobodi od odgovornosti učinioca za učešće u tuči u kojoj je neko lišen života (presuda Vrhovnog suda Srbije, Kž. 127/91).

44 Lj. Lazarević, Krivično pravo, Posebni deo, Beograd, 1993. godine, str. 99-100.

45 Đ. Đorđević, Ugrožavanje života i telesnog integriteta učestvovanjem u tuči, Pravni život, Beog- rad, broj 9/2001. godine, str. 73-79.

cjeline tuče, ili se pak može raditi samo o učešću u jednom njenom dijelu⁴⁶. Tuča ne mora da bude nužno i vremenski neprekinuti slijed događaja⁴⁷. To se procjenjuje u svakom konkretnom slučaju kao faktičko pitanje na bazi raspoloživih objektivnih i subjektivnih okolnosti učinjenog djela i ličnosti samog učinioca. To znači da je u pravnoj teoriji⁴⁸ i našem zakonodavstvu za postojanje ovog krivičnog djela i njegovu pravnu kvalifikaciju usvojena teorija ugrožavanja.

Prema ovom shvatanju, svako učešće u tuči u kojoj je neko lice lišeno života ili je drugome nanijeta teška tjelesna povreda, smatra se opasnim, jer predstavlja neophodni uslov za nastupanje takvih teških posljedica, pa stoga takvo lice treba kazniti. Stoga se kažnjava za samo učestvovanje u tuči, iako se zna ko je učinilac ubistva, odnosno učinilac teške tjelesne povrede koja je zapravo i proizašla iz tuče. Radnja svakog učesnika u tuči predstavlja, naime, opasnu djelatnost koja prije- ti, koja ugrožava, odnosno iz koje može da se izrodi neka teža povreda života ili tjelesnog integriteta.

No, u pravnoj teoriji u pogledu određivanja postojanja krivičnog djela učestvovanja u tuči postoji još jedno shvatanje. Ono se naziva teorija prezumpcije (pretpostavke). Prema ovom shvatanju, za kažnjavanje učinioca za krivično djelo učestvovanja u tuči je potrebno da je učesnik u tuči preduzeo bilo koji tjelesni pokret u smislu nanošenja smrtno posljedice ili teške tjelesne povrede drugog lica. Smatra se, naime, da je za postojanje učesnika u tuči (dakle za svojstvo učinioca ovog krivičnog djela) neophodno da je učesnik u tuči preduzeo neku, i to bilo koju radnju kojom je mogao da doprinese, neposredno ili posredno, u većoj ili manjoj mjeri, povredi života ili tijela drugog lica, pa da se pretpostavlja da je, znači, svaki učesnik u tuči i mogući (dakle pretpostavljeni) izvršilac krivičnog djela učestvovanja u tuči. Upravo u ovoj pretpostavci o mogućem prouzrokovanju teških posljedica po život ili tijelo drugog lica nalazi se osnov odgovornosti učesnika u tuči za ovo krivično djelo.

Dakle, radnja izvršenja ovog krivičnog djela se sastoji, zapravo, u sudjelovanju u fizičkom obračunu sa drugim licima. To je aktivna djelatnost i ne može se izvršiti nečinjenjem⁴⁹. Prema stavu sudske prakse, za učestvovanje u tuči pretpostavka je upravo fizičko obračunavanje između više lica koja se međusobno udaraju, guraju, vuku, a pri tome se ne misli na učestvovanje u smislu saučesništva u krivičnom djelu. To znači da se ovdje radi o sudjelovanju u međusobnom fizičkom obračunavanju više lica. Op- ravdanje za ovu inkriminaciju se nalazi u tome što se učestvovanjem u tuči stvara kon- kretna opasnost za život i tijelo ljudi koji učestvuju u tuči ili drugih lica kojima se povreda nanosi u vezi sa tučom koja se odvijala na mjestu i u vrijeme njihovog boravka na određenom prostoru.

Za postojanje krivičnog djela učestvovanja u tuči kao krivičnog djela ugroža-

46 Presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Kž. 601/2005.

47 B. Pavišić, V. Grozdanić, P. Veić, Komentar Kaznenog zakona, *op. cit.*, str. 334.

48 J. Tahović, Krivično pravo, Posebni deo, Beograd, 1962. godine, str. 108.

49 T. Tajipi, Neka pitanja u vezi sa čl. 143. KZ, Pravni život, Beograd, broj 2/1954. godine, str. 47-54.

vanja života i tijela potrebno je takođe da je u predmetnoj tuči neko lice lišeno života ili da mu je nanijeta teška tjelesna povreda (pri čemu se može raditi o bilo kom obliku ili vidu ispoljavanja teške tjelesne povrede). U ovom slučaju povrede koje čine osnov za inkriminaciju učestvovanja u tuči kao krivičnog djela mogu biti nanijete nekom od učesnika tuče ili pak nekom trećem licu, npr. slu-čajnom prolazniku, posmatraču ili pak licu koje se umiješalo da bi razdvojilo učesnike tuče ili da bi spriječilo tuču⁵⁰.

Nastupanje ovih povreda po život ili tjelesni integritet drugog lica nije posljedica ovog krivičnog djela, već predstavlja objektivni uslov inkriminacije (zakonodavni motiv za kažnjavanje)⁵¹. Bez nastupanja ovih povreda, postoji prekršaj protiv javnog reda i mira⁵², a ne ovo krivično djelo. Učestvovanje u tuči u kojoj je neko lice lišeno života treba tumačiti tako da se ono može odvijati i neposredno nakon lišenja života, ali u vezi sa cjelokupnom tučom u kojoj je došlo do nastupanja takve posljedice, ukoliko se, naravno, tuča odvijala kontinuirano⁵³.

No, u slučaju da je učesnik u tuči nekom licu nanio laku tjelesnu povredu na bilo koji način, bilo kojim sredstvom i u bilo kom obliku (običnu ili opasnu), u konkretnom slučaju nema sticaja između ova dva krivična djela – učestvovanja u tuči i lake tjelesne povrede, već ovdje postoji samo prividni idealni sticaj po osnovu konzumpcije prema jednim autorima, odnosno po osnovu inkluzije prema drugim autorima⁵⁴. Tako kada optuženi, učestvujući u tuči u kojoj je bilo i povrijeđenih lica sa teškim tjelesnim povredama, jednom od učesnika u tuči udarcem pesnicom u lice nanese laku tjelesnu povredu, izvršio je samo krivično djelo učestvovanja u tuči, a ne i djelo lake tjelesne povrede⁵⁵.

50 Đ.Đorđević, Ugrožavanje života i telesnog integriteta učestvovanjem u tuči, Pravni život, Beograd, broj 9/2001. godine, str. 73-79.

51 Presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Kž. 601/2005.

52 U članu 12. Zakona o javnom redu i miru ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 20/07) propisan je prekršaj javnog reda i mira pod nazivom "tuča i fizički napad". Radnja izvršenja kod ovog prekršaja sastoji se u: a) izazivanju tuče ili fizičkog napada na drugog, b) učestvovanju u tuči i v) fizičkom napadu na drugoga. Izazivanje tuče ili fizičkog napada na drugog ima karakter podstrekanja i to je takvo realno ili verbalno protivpravno ponašanje lica kojim ono, raznim verbalnim ili fizičkim radnjama, navodi, odnosno podstiče druga lica na tuču. Učestvovanje u tuči je stanje u kojem neko lice aktivno sudjeluje u tuči na bilo koji način (sudjelovanje u fizičkom obračunu sa drugim licima). Tuča je fizičko obračunavanje između dva ili više lica. Pod fizičkim napadom na drugoga podrazumijeva se upotreba fizičke snage od strane izvršioca prekršaja prema drugom licu. Fizički napad na drugoga ima objekt napada (drugo lice), a zaštitni objekt u prekršajnom pravnom smislu jesu mir i spokojstvo građana. Fizički napad dovodi do tuče (u tuči moraju učestvovati najmanje dva lica), a posljedica tuče se ispoljava kroz negodovanje građana, ugrožavanje njihovog spokojstva i remećenje javnog reda i mira. Ukoliko je u tuči neko lice teško tjelesno povrijeđeno ili lišeno života, onda će postojati krivično djelo učestvovanja u tuči iz člana 157. Krivičnog zakona Republike Srpske. Izvršilac ovog prekršaja može biti svako fizičko lice odgovorno za prekršaj. Za ovaj prekršaj propisana je novčana kazna, a ovaj prekršaj po zapriječenoj kazni spada u kategoriju najtežih prekršaja.

53 Presuda Vrhovnog suda Srbije, Kž. 2146/75.

54 Z. Stojanović, O. Perić, Krivično pravo, Posebni deo, Beograd, 2000. godine, str. 117.

55 Presuda Okružnog suda u Valjevu, Kž. 3/98.

Posljedica krivičnog djela učestvovanja u tuči jeste konkretna, neposredna, bliska, stvarna opasnost za nastupanje povreda po život i tjelesni integritet drugog lica. To znači da je usljed preduzete radnje izvršenja stvorena bliska i neposredna opasnost da dođe do povrede ili ugrožavanja života ili tjelesnog integriteta drugog lica. A postojanje takve opasnosti se najbolje dokazuje upravo nastupanjem teških posljedica po život ili tjelesni integritet drugog lica, što predstavlja objektivni uslov inkriminacije⁵⁶. Na tom stanovištu stoji i sudska praksa prema kojoj krivično djelo učestvovanja u tuči postoji samo kada je učinilac učestvovao u tuči u kojoj je pokušano ubistvo nekog lica.

Kod ovog djela se često ne zna čijom je radnjom prouzrokovana smrt, odnosno teška tjelesna povreda. To ukazuje da je potrebno da u tuči kao krivičnom djelu učestvuju najmanje tri lica⁵⁷. Izuzetak od ovog pravila postoji u situaciji kada u tuči između dva lica bude lišeno života ili teško tjelesno povrijeđeno treće lice (posmatrač ili slučajni prolaznik), a nije moguće da se raspoloživim dokazima utvrdi koji je od dva učesnika u tuči upravo prouzrokovao takvu posljedicu⁵⁸.

U slučaju da se zna⁵⁹ koji je od učesnika u tuči drugom licu nanio posljedicu smrti ili teške tjelesne povrede, tada takvo lice odgovara samo za krivično djelo ubistva, odnosno za krivično djelo teške tjelesne povrede, ali ne i za krivično djelo učestvovanja u tuči (jer u tom slučaju postoji prividni idealni sticaj po osnovu konzumpcije⁶⁰, iako u pravnoj teoriji ima shvatanja da se ovdje radi o prividnom idealnom sticaju po osnovu supsidijariteta⁶¹).

U tom smislu i sudska praksa zaključuje da učesnik u tuči koji drugog liši života ili mu nanese tešku tjelesnu povredu odgovara samo za ova krivična djela, a svi ostali učesnici u tuči su u takvom slučaju učinioi krivičnog djela učestvovanja u tuči⁶². U tom slučaju je krivično djelo učestvovanja u tuči konzumirano krivičnim djelom ubistva ili teške tjelesne povrede ako je učesnik u tuči izvršilac jednog od ovih krivičnih djela⁶³. Dakle, i u takvom slučaju ostali učesnici u tuči odgovaraju upravo za krivično djelo učestvovanja u tuči⁶⁴.

56 Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, Kž. 526/2004 (Više: M. Simović, H. Tajić, Zbirka sudskih odluka iz krivičnopravne materije, Sarajevo, 2007. godine, str. 223).

57 B. Pavišić, V. Grozdanić, P. Veić, Komentar Kaznenog zakona, *op. cit.*, str. 334.

58 D. Jovašević, Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije sa sudskom praksom, Beograd, 2003. godine, str. 91-92.

59 Na tom stanovištu je i sudska praksa Republike Srbije prema kojoj, ako se na glavnom pretresu utvrdi da je neki od učesnika u tuči koji je optužen za krivično djelo učestvovanja u tuči drugom licu nanio tešku tjelesnu povredu, sud će ga pri nepromijenjenoj optužnici osuditi za krivično djelo koje je predmet optužbe (presuda Vrhovnog suda Srbije, Kž. 1102/91).

60 Z. Stojanović, O. Perić, Krivično pravo, Posebni deo, *op. cit.*, str. 117.

61 B. Čejović, V. Miladinović, Krivično pravo, Posebni deo, *op. cit.*, str. 178.

62 Presuda Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine, Kž. 190/58.

63 Presuda Vrhovnog suda Srbije, Kž. 554/54.

64 M. Đorđević, Đ. Đorđević, Krivično pravo, Beograd, 2004. godine, str. 143.

Ko može biti učinilac djela

Kao učinilac krivičnog djela učestvovanja u tuči mogu se javiti različita lica, zavisno od njihove uloge u konkretnoj tuči, preduzetim radnjama, okolnosti- ma izvršenja djela i sl.⁶⁵. U pravnoj teoriji⁶⁶ se tako razlikuju tri situacije. To su:

a) kada je lice učestvovalo u tuči prije nanošenja smrtne posljedice ili teške tjelesne povrede,

b) kada lice učestvuje u tuči upravo za vrijeme nastupanja smrti, odnosno nanošenja teške tjelesne povrede nekom licu i

v) kada lice učestvuje u tuči poslije prouzrokovanja smrtne posljedice, odnosno teške tjelesne povrede nekom licu. Tako prema vladajućem shvatanju sudske prakse ne postoji ovo krivično djelo kada se okrivljeni umiješao u tuču nakon što su oštećenom nanijete teške tjelesne povrede⁶⁷.

Dakle, u pogledu svojstva izvršioca ovog krivičnog djela možemo zaključiti da to mogu biti sljedeća lica koja su učestvovala u tuči bez pravnog osnova koji bi dao osnov za izvinjenje, odnosno koji bi opravdao njegovo učešće u tuči (npr. u nužnoj odbrani, u krajnjoj nuždi, po naređenju pretpostavljenog, u vršenju službene dužnosti i sl.)⁶⁸:

1) lice koje je neposredno preduzimalo djelatnosti fizičkog obračunavanja sa drugim licima, budući da je učestvovalo u stvaranju opasne situacije iz koje je proizašla teška povreda za život ili tjelesni integritet drugog lica,

2) lice koje je “samo” učestvovalo u stvaranju opasne situacije, kada dakle lice “učestvuje u tuči na drugi način”⁶⁹ time što je, budući prisutno na mjestu i u vrijeme tuče bodrilo i podsticalo (podstrekavalo) druga lica da učestvuju u tuči u kojoj je prouzrokovana posljedica smrti ili teške tjelesne povrede drugog lica,

3) lice koje je onemogućavalo, odnosno sprečavalo druga lica koja su nastojala da spriječe ili prekinu tuču, ili pak da razdvoje učesnike obračuna i

4) lica koja su napustila tuču prije nego što je došlo do lišavanja života ili nanošenja teške tjelesne povrede nekom licu, jer su doprinijela stvaranju opasne situacije.

65 M. Vražalić, Neka pitanja u vezi sa krivičnim delom učestvovanja u tuči, Pravni život, Beograd, broj 1/1953. godine, str. 14-29,

66 Z. Stojanović, O. Perić, Krivično pravo, Posebni deo, *op. cit.*, str. 116.

67 Presuda Okružnog suda u Beogradu, Kž. 2026/2003.

68 B. Petrović, D. Jovašević, Krivično (kazneno) pravo, Posebni dio, Sarajevo, 2005. godine, str. 170-172.

69 Lj. Lazarević, Krivično pravo, Posebni deo, *op. cit.*, str. 100.

No, u pravnoj teoriji je gotovo jednoobrazno prihvaćeno stanovište da se kao učinilac ovog krivičnog djela ne može javiti lice koje je pristupilo tuči poslije nanošenja teške tjelesne povrede ili poslije nastupanja smrti nekog lica, jer u tom slučaju nema neposredne, objektivno postojeće uzročno-posljedične veze između njihove djelatnosti i nastalih posljedica. Na tom stanovištu stoji i sudska praksa, prema kojoj ne postoji krivično djelo učestvovanja u tuči kada se okrivljeni umiješao u tuču nakon što su oštećenom nanijete teške tjelesne povrede⁷⁰.

Smatra se⁷¹, naime, da je nesporno da u slučaju ulaska u tuču poslije nastupanja objektivnog uslova inkriminacije, dakle poslije nanošenja posljedice smrti ili teške tjelesne povrede nekoj od sukobljenih strana ili slučajnom posmatraču, takvo lice ne može biti izvršilac ovog krivičnog djela⁷², jer je potpuno jasno da njegova djelatnost ni na koji način nije mogla doprinijeti ostvarenju ovog objektivnog uslova za postojanje krivičnog djela.

No, pored ovog, u sudskoj praksi⁷³ se mogu naći i suprotna shvatanja. Tako se smatra da se radnja učestvovanja u tuči može odvijati i nakon lišenja života nekog lica, ali u vezi sa cjelokupnom tučom u kojoj je došlo do takve posljedice, dakle, ukoliko se tuča odvija kontinuirano⁷⁴.

Takođe se prema shvatanju pravne teorije i sudske prakse kao učinilac krivičnog djela učestvovanja u tuči ne smatra ni lice koje je jedino teško tjelesno povrijeđeno⁷⁵, osim ako u istoj tuči nije još neko lice teško tjelesno povrijeđeno ili lišeno života⁷⁶. Tako optuženi koji je jedan od učesnika u tuči i jedini je zadobio tešku tjelesnu povredu ne može biti izvršilac krivičnog djela učestvovanja u tuči⁷⁷.

U pogledu krivice, za postojanje ovog krivičnog djela traži se postojanje umišljaja. Taj umišljaj ne treba da obuhvati objektivni uslov inkriminacije, odnosno da je neko lice u tuči ili za vrijeme tuče lišeno života ili teško tjelesno povrijeđeno, jer bi u protivnom postojalo upravo krivično djelo ubistva, odnosno krivično djelo teške tjelesne povrede, a ne ovo krivično djelo ugrožavanja. No, ovaj umišljaj mora da obuhvati svijest⁷⁸ učinioca da se uključuje u neposredni fizički obračun sa drugim licima koji može da ima teške posljedice kao što su lišavanje života drugog lica ili njegovo teško tjelesno povređivanje, i da on to hoće ili bar da na to pristaje.

70 Presuda Vrhovnog suda Srbije, Kž. 460/9; presuda Okružnog suda u Beogradu, Kž. 2026/2003 i presuda Višeg suda u Mostaru, Kž. 124/91;

71 Z. Stojanović, O. Perić, Krivično pravo, Posebni deo, *op. cit.*, str. 116.

72 Rješenje Vrhovnog suda Srbije, Kž. 460/91.

73 Presuda Vrhovnog suda Srbije, Kž. 2146/75.

74 Presuda Vrhovnog suda Srbije, Kž. 2146/75.

75 Presuda Okružnog suda u Čačku, Kž. 55/2005.

76 Presuda Vrhovnog suda Srbije, Kž. 1392/69.

77 Presuda Vrhovnog suda Srbije, Kž. 102/91 i rješenje Okružnog suda u Beogradu, Kž. 55/2005.

78 N. Mrvić, Petrović, Krivično pravo, *op. cit.*, str. 247.

ZAKLJUČAK

Krivična djela protiv života i tijela predstavljaju stara, arhaična krivična djela⁷⁹, prisutna od najstarijih vremena u pisanoj pravnoj istoriji i poznata u svim krivičnim zakonima (zakonicima). Ona su i danas propisana uglavnom na prvom mjestu, jer se radi o krivičnim djelima kojima se povređuje ili ugrožava fizička konstitucija čovjeka, dakle njegov život, odnosno njegov fizičko ili duševno zdravlje, pa je društvo naročito zainteresovano za očuvanje ovih ličnih, ali i društvenih vrijednosti.

Stoga su i u novom krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine iz 2003. godine, u posebnom dijelu, u glavi šesnaest Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH), glavi šesnaest Krivičnog zakona Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (KZ BD BiH) i glavi šesnaest Krivičnog zakona Republike Srpske (KZ RS) sistematizovana upravo krivična djela protiv života i tijela. Među ovim krivičnim djelima po svom značaju i učestalosti ispoljavanja, odnosno karakteristikama ličnosti njihovih učinilaca izdvajaju se krivična djela ugrožavanja života i tijela – odnosno učestvovanje u tuči.

Učestvovanje u tuči jeste krivično djelo ugrožavanja života drugog lica koje je inače predviđeno u odredbi člana 174. KZ FBiH, člana 171. KZ BD BiH i člana 157. KZ RS. Radi se, naime, o krivičnom djelu koje sadrži i opasnost da neko od učesnika u tuči ili drugo lice bude tjelesno povrijeđeno ili pak lišeno života. Ovo se djelo sastoji u učestvovanju u tuči u kojoj je neko lice lišeno života ili je drugom nanijeta teška tjelesna povreda. Ovdje se, zapravo, radi o djelu nužnog samozastupništva, što predstavlja poseban problem za sudsku praksu u razgraničenju svojstva učinioca ovog djela, od njegove žrtve. To je i logično, jer se radi o djelu koga nema bez istovremenog učešća dva ili više lica u preduzimanju djelatnosti međusobnog fizičkog obračunavanja, pri čemu su interesi ili ciljevi učesnika u tuči različiti, odnosno suprotstavljeni.

Osnova ove inkriminacije nalazi se u kriminalno-političkom opravdanju prema kome svaka tuča kao fizički obračun u kome učestvuju više lica znači istovremeno i ugrožavanje života i tijela, pa tim više kada u takvoj tuči neko lice bude lišeno života, ili pak drugome bude nanijeta teška tjelesna povreda, pri čemu se često i ne zna ko je neposredni izvršilac, dakle, prouzrokovatelj ovih teških posljedica. To znači da je ovo djelo vezano za postojanje opasne tuče, za razliku od tuče koja inače predstavlja prekršaj protiv javnog reda i mira, odnosno od izazivanja tuče kao pojavnog oblika ispoljavanja krivičnog djela nasilničkog ponašanja. Radi se, naime, o tuči u kojoj prijeti neposredno napad na život i tjelesni integritet drugog (ili drugih) lica.

⁷⁹ D. Jovašević, Leksikon krivičnog prava, Beograd, 2006. godine, str. 219.

LITERATURA:

1. Buturović, J.: Karakteristike krivičnih dela protiv života i tela u krivičnim zakonima republika i pokrajina, Pravni život, Beograd, broj 8-9/1979.
2. B. Kraus, B.: Krivična djela protiv života i tijela, Priručnik, Zagreb, broj 4/1958.
3. Vražalić, M.: Neka pitanja u vezi sa krivičnim delom učestvovanja u tuči, Pravni život, Beograd, broj 1/1953.
4. Vuković, Š.: Krvni delikti u Srbiji, Beograd-Zaječar, 1984.
5. Đorđević, M. - Đorđević, Đ.: Krivično pravo, Beograd, 2004.
6. Đorđević, Đ.: Ugrožavanje života i telesnog integriteta učestvovanjem u tuči, Pravni život, Beograd, broj 9/2001.
7. Đorđević R.: Određivanje vremena smrti, Narodna milicija, Beograd, broj 11/1958.
8. Đorđević, M.: Život kao objekt krivičnopravne zaštite, Pravni život, Beograd, broj 9/1995.
9. Đurđić, V. - Jovašević, D.: Krivično pravo, Posebni deo, Beograd, 2006.
10. Ignjatović, Č.: Krivična dela protiv života i tela u nacrtu Krivičnog zakona Republike Srbije, Zbornik radova, Nacrt novog Krivičnog zakona Republike Srbije, Kopaonik, 1994.
11. Janković, B.: Međunarodna građanska i politička prava čovjeka, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, Sarajevo, 1960.
12. Jovašević, D.: Leksikon krivičnog prava, Beograd, 2006.
13. Jovašević, D.: Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije sa sudskom praksom, Beograd, 2003.
14. Jovašević, D.: Krivično delo ubistva u međunarodnom pravu, Pravni život, Beograd, broj 9/2004.
15. Jovašević, D.: Krivični zakonik Republike Srbije sa uvodnim komentarom, Beograd, 2007.
16. Jojić, B.: Da li je u jugoslovenskom pravnom sistemu pravo na nepovredivost ličnosti i života osnovno lično pravo čovjeka, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, Sarajevo, 1974.
17. Lazarević, Lj.: Krivično pravo, Posebni deo, Beograd, 1993.
18. Lazarević, Lj. - Vučković, B. - Vučković, V.: Komentar Krivičnog zakonika, Cetinje, 2004.
19. Lopičić, Đ.: Krivična dela protiv života i tela, Pravni život, Beograd, broj 4/1976.
20. Mikuličić, B.: Učestvovanje u tučnjavi, Priručnik, Zagreb, broj 3/1957.
21. Mršić, G.: Kaznena djela protiv života i tijela, Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 2/2004.
22. Munda, A.: Sistematika kaznivih dejanja zoper življenja in tijelo, Ljubljana, 1951.
23. Mrvić, Petrović, N.: Krivično pravo, Beograd, 2005.
24. Nikšić, S.: Povreda prava na duševni integritet, Zagreb, 2006.
25. Pavišić, B. - Grozdanić, V. - Veić, P.: Komentar Kaznenog zakona, Zagreb, 2007.
26. Petrić, V.: Krivična dela protiv života i tela u sudskoj praksi Srbije za vreme kneza Miloša, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, broj 1/1959.
27. Petrović, Z.: Telesne povrede i pristanak povređenog, Pravni život, Beograd, broj 9/1996.
28. Petrović, B. - Jovašević, D.: Krivično (kazneno) pravo, Posebni dio, Sarajevo, 2005.
29. Radovanović, M. - Đorđević, M.: Krivično pravo, Posebni deo, 1975.
30. Ristić, M.: Krivična dela protiv života i tela, Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, broj 4/1975.
31. Sverdović, M.: Novosti kod kaznenih djela protiv života i tijela, Zbornik radova, Konačan prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Zagreb, 2003.
32. Selinšek, Lj.: Kazensko pravo, Ljubljana, 2007.
33. Stojanović, Z.: Prirodno pravo na život i krivično pravo, Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, broj 1/1998.
34. Stojanović, Z.: Pravo na život kao prirodno pravo čoveka, Pravni život, Beograd, broj

- 9/1997.
35. Stojanović, Z.: Jugoslovensko krivično zakonodavstvo u funkciji zaštite ljudskih prava, Zbornik radova, Jugoslovensko krivično zakonodavstvo i slobode i prava čovjeka i građanina, Beograd, 2001.
 36. Stojanović, Z. - Perić, O.: Krivično pravo, Posebni deo, Beograd, 2000.
 37. Simović, M. - Tajić, H.: Zbirka sudskih odluka iz krivičnopravne materije, Sarajevo, 2007.
 38. Tahović, J.: Krivično pravo, Posebni deo, Beograd, 1962.
 39. Tajipi, T.: Neka pitanja u vezi sa čl. 143. KZ, Pravni život, Beograd, broj 2/1954.
 40. Horvatić, Ž. – Šeparović, Z. i sur.: Kazneno pravo, posebni dio, Zagreb, 1999.
 41. Horvatić, Ž.: Krivična djela protiv života i tijela u novom jugoslovenskom krivičnom zakonodavstvu, Naša zakonitost, Zagreb, broj 10/1977.
 42. Carić, A.: Jugoslovensko krivično pravo i prava čovjeka, Pravna misao, Sarajevo, broj 3-4/1990.
 43. Cucurović, T.: Krivična dela protiv života i tela, Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, broj 4/1975.
 44. Čejović, B.: Transplantacija delova ljudskog tela i pravo na život – krivičnopravni aspekt, Pravni život, Beograd, broj 9/1995.
 45. Čejović, B. - Miladinović, V.: Krivično pravo, Posebni deo, Niš, 1995.
 46. Šeparović, Z.: Krivična djela ugrožavanja, Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, broj 4/1975.

Summary: all criminal laws, from ancient times to present day in the structure of a criminal act foremostly protect life and bodily integrity. That is understandable, knowing the society would not exist without people, thence the basic precondition for survival and development of the society is providing adequate protection of its members. The protection of life and limb is additionally warranted by a series of international legal acts of universal and regional character. Life and limb are not solely protected against injuries, but also against jeopardy of any sort, that is creating the threat of possible injury or infringement of life or bodily (physical) integrity.

In the structure of these criminal acts, according to its significance, nature, characteristics, and attributes of their perpetrators, we can especially isolate criminal acts of infringement of life and limb, and among them a criminal act of involvement in a battery. A battery is a physical confrontation of two or more individuals, its linked to a number of other criminal acts, but also to a tort of disturbance of peace. Its the scope, elements and characteristics of this type of criminal act and the method of its distinction from other punitive acts that this paper shall tackle.

Key Words: Act, criminal offence, life, physical integrity, battery, several individuals
